

گزارش «جوان» از خسارات به محیط زیست ایران در جنگ تحمیلی سوم

سیاهی سبزی‌ها در جنگ رمضان

محمد مدنی - خبرنگار سراسری

جنگ رمضان نه تنها به انسان‌ها، بلکه به طبیعت ایران نیز آسیب‌های جبران‌ناپذیری وارد کرد. از آتش‌سوزی مخازن نفت تهران و البرز که میلیون‌ها تن آلاینده را به هوا فرستاده تا تخریب صنایع و مناطق حفاظت‌شده، این جنگ به طرز وحشتناکی درختان، خاک و آب‌کشور را آلوده کرده است. کارشناسان هشدار می‌دهند این تخریب‌ها علاوه بر تهدیدات فوری، تبعات بلندمدتی برای زیست‌بوم ایران و حتی کره زمین به همراه خواهد داشت.

سازمان حفاظت محیط زیست در گزارشی خسارات محیط زیستی «جنگ رمضان» را در چهار حوزه از جمله تخریب صنایع، خسارات آینه، مناطق تحت مدیریت محیط زیست و انفجار مخازن نفت تهران و البرز مورد بررسی قرار داد و بخش‌هایی از آن را جهت تنویر افکار عمومی و روشن شدن ابعاد تاریک این جنگ وحشیانه به اطلاع عموم مردم رساند. تهاجم رژیم‌های صهیونیستی و امریکایی به واحدهای تولیدی، صنعتی و خدماتی مهم ۱۰ استان آذربایجان شرقی، البرز، بوشهر، تهران، خراسان رضوی، خوزستان، مرکزی، یزد، گیلان و فارس، تبعات محیط زیستی از شدت‌های «کم»، «متوسط» تا «زیاد» را در پی داشته است.

در این گزارش در ارتباط با مناطق تحت مدیریت سازمان حفاظت محیط زیست آمده است: تعداد استان‌هایی که مناطق تحت مدیریت سازمان تحت تهاجم رژیم‌صهیونیستی و امریکایی قرار گرفته است برابر هفت استان بوده که شامل استان‌های هرمزگان، مرکزی، سیستان و بلوچستان، فارس، کردستان، البرز و تهران هستند؛ ضمن اینکه تعداد ۱۳ منطقه تحت مدیریت در این هفت استان دچار درجه کم تا خیلی زیاد آسیب شده‌اند. همچنین در این گزارش آمده است که کل حجم مواد نفتی دچار حریق در سه مجموعه از مخازن نفت تهران در شهران، شهرری و کوهدک مجموعاً بیش از ۳۶۰ هزار متر مکعب بوده است که در مجموع حجم معادل دی‌اکسید کربن منتشر شده ناشی از این حریق نزدیک به یک میلیون تن برآورد می‌شود. بررسی‌های کارشناسان نشان می‌دهد که در این تهاجم وحشیانه نزدیک به ۴ هزار تن تر کیبات آروماتیک یا تر کیبات آلی فرار که باعث تهدید جدی سلامت محیط زیست می‌شود، انتشار پیدا کرده است. علاوه بر این، حملات رژیم صهیونیستی به مخازن سسوخ فر دیس البرز نیز بالغ بر ۵۳ هزار تن دی‌اکسید کربن وارد جو کرده و منجر به انتشار حدود ۲۲۰ تن تر کیبات آروماتیک شده است.

انتشار کربن در مناطق مختلف کشور

در این رابطه، معاون رئیس‌جمهور و رئیس سازمان حفاظت محیط زیست با اشاره به پیامدهای جنگ تحمیلی سوم بر محیط زیست هشدار داد: جنگ‌ها تنها به خسارات انسانی محدود نمی‌شوند، تخریب گسترده زیست‌بوم‌ها، افزایش آلودگی و انتشار گازهای گلخانه‌ای، پیامدهایی است که نه تنها منطقه، بلکه تمام جهان را تحت تأثیر قرار می‌دهد، این در حالی است که واکنش

نهادهای بین‌المللی در قبال این حجم تخریب ناکافی بوده است. شینا انصاری افزود: جنگ‌ها همواره محیط زیست را به‌عنوان قربانی خاموش تحت تأثیر قرار می‌دهند. این تأثیرات، هم به‌صورت مستقیم و هم غیرمستقیم، منابع طبیعی و زیست‌بوم‌ها را هدف قرار می‌دهد. بخشی از این پیامدها در همان زمان وقوع جنگ قابل مشاهده است، اما بخش قابل توجهی از آنها در میان مدت و بلندمدت بروز می‌کند و مشکلاتی پایدار به‌جا می‌گذارد.

آسیب به ۱۳ منطقه تحت مدیریت سازمان محیط زیست

انصاری درباره میزان خسارات به مناطق حفاظت‌شده تصریح کرد: بررسی‌ها نشان می‌دهد حدود ۱۳ منطقه تحت مدیریت سازمان محیط زیست یعنی مناطق چهارگانه در ۱۰ استان مورد آسیب قرار گرفتند. همچنین آینه ساختمان‌های اداری در ۲۰ شهرستان در آنها تخریب شدند. البته هر کدام از آنها از درجات کم تا درجیات زیاد و خیلی زیاد را شامل می‌شود. به عنوان مثال، در منطقه حفاظت‌شده گنو در استان هرمزگان یک مرکز آموزشی خوبی داشتیم که تا ۷۰ درصد تخریب شده است. مناطق حفاظت‌شده هم به همین میزان آسیب دیدند، اما بعضی از مناطق تخریب بیشتری داشتند، اما اینکه

بخواهم اکنون آماری از نابودی تنوع زیستی ارائه دهیم، فعلاً این آمارها دقیق نیستند.

معاون رئیس‌جمهور به میزان آلاینده‌ها در راستای جنگ تحمیلی سوم اشاره کرد و گفت: در حوزه آلاینده‌ها باید عدد و رقم بسیار دقیق باشد، سنجش‌ها در چارچوب پروتکل‌ها و استانداردهای مرجع جهانی باشد. از این رو باید میزان خسارات، مشکلات و تخریب‌های ایجاد شده دقیق برآورد شود و بعد از آن نهایه و ارسال می‌شود. طبیعتاً این روند نیاز به زمان معقول و منطقی دارد. کما اینکه در جنگ ۱۲ روزه این مسیر تخریب زیستگاه‌ها را طی کردیم و به نتیجه رسیدیم، یعنی ارقام و اعدادی احصا شد. اینکه محیط زیست چه میزان دچار خسارات اقتصادی شد، برای جنگ تحمیلی سوم هم طبیعتاً نیازمند یک زمان معقول و منطقی هستیم. هر آنچه که ما نتوانیم حین جنگ و حتی بعد از جنگ با فاصله نزدیک از آن سنجش‌ها اتفاق بیاورد، طبیعتاً این دقیق‌تر و نزدیک‌تر است به نتایجی که می‌تواند در مطالبه‌گری ما در مجامع بین‌الملل کمک کند.

انتشار کربن در ۲ هفته اول جنگ تحمیلی به اندازه ردهای کربن ۶۰ کشور انصاری به انفجار انبارهای نفت تهران و البرز و تأثیر آن بر انتشار گازهای گلخانه‌ای و پدیده گرمایش زمین اشاره کرد و گفت:

محیط زیست مرز جغرافیایی نمی‌شناسد. یک تعبیری است به نام اثر بال پروانه‌ای، یعنی هر اتفاقی و تخریبی در هر کجای دنیا بیفتد، اثر آن در شدت‌های کم یا زیاد بر محیط زیست جهان گذاشته می‌شود. بنابراین، تأثیری که انفجار انبارهای نفت بر جای گذاشت، اگرچه تأثیر آلاینده‌های هوا شاید در مقیاس کوچک‌تر استان‌های تهران و البرز و تحت شعاع قرار داد که به سرعت سعی کردیم با همکاری وزارت بهداشت اطلاعیه‌های لازم صادر شود، اما بحث آثاری که بر انتشار گازهای گلخانه‌ای دارد همه مشخص شده و آمار و ارقام در حال تدقیق است.

۶۶

محیط زیست همیشه مظلوم واقع شده است و با توجه به اینکه محیط سالم برای کشور از هر جهت واجب‌تر است، نیاز است تا بعد از اتمام جنگ به دنبال راهکارهایی برای بهبود وضعیت آلودگی‌هایی که در خاک، آب و هوا وارد می‌شود، باشیم.

بلکه می‌تواند پیامدهای گسترده‌ای بر منابع آب، خاک و سلامت عمومی جامعه داشته باشد و آثار آن تا سال‌ها باقی بماند.

وی ادامه داد: چنین اقداماتی نه تنها از منظر انسانی قابل قبول نیست، بلکه در چارچوب حقوق بین‌الملل نیز به‌عنوان تخریب محیط زیست و تهدید علیه حیات انسانی قابل پیگیری است و انتظار می‌رود نهاد‌های بین‌المللی نسبت به آن واکنش جدی نشان دهند. در شرایط فعلی، لازم است دستگاه‌های مسئول با تکیه بر پایش‌های میدانی و داده‌های دقیق، اقدامات فوری برای مهار آلودگی‌ها و کاهش تبعات زیست‌محیطی را در دستور کار قرار دهند.

سختگوی فراکسیون محیط زیست مجلس یادآور شد: در کنار اقدامات داخلی، پیگیری حقوقی و بین‌المللی برای دریافت غرامت براساس این حجم از خسارات یک ضرورت جدی است، چراکه بازسازی و احیای این آسیب‌ها نیازمند منابع قابل توجه و برنامه‌ریزی بلندمدت خواهد بود.

جنگ رمضان آلودگی آب، خاک و هوا را به دنبال داشت

کارشناس آلودگی هوا در گفت‌وگو با «جوان» نیز با اشاره به میزان خسارات‌هایی که جنگ رمضان بر محیط زیست گذاشته است، گفت: مسلماً هر جنگی که به وجود می‌آید باعث ایجاد خسارات زیست‌محیطی بسیاری می‌شود. مسلماً براساس میزان تخریب‌هایی که صورت می‌گیرد، باعث ایجاد آلودگی آب، خاک و همچنین هوا می‌شود.

های حیدرزاده افزود: به دلیل تخریب صنایع ازسوی دشمن، مواد شیمیایی منتشر شده است و این مواد تأثیر زیادی بر آلودگی محیط زیست ما خواهد داشت. وی ادامه داد: بر فرض مثال، اکثر پتروشیمی‌هایی که مورد اصابت دشمن قرار گرفته‌اند، به دلیل اینکه در حاشیه خلیج فارس قرار داشتند، مطمئناً باعث آلودگی دریا نیز شده‌اند.

حیدرزاده عنوان کرد: متأسفانه یکسری خسارت‌های غیرمستقیم حاصل از آلودگی صوتی و شیمیایی نیز بر گونه‌های گیاهی و جانوری ایجاد شده و همچنین پوشش گیاهی در بسیاری نقاط تخریب شده است.

وی گفت: یکی دیگر از خسارات این جنگ، ذرات معلق است که حاصل از تخریب ساختمان‌ها و نقاط مختلف در کشور به وجود آمده است.

به گزارش «جوان»، محیط زیست همیشه مظلوم واقع شده است و با توجه به اینکه محیط سالم برای کشور از هر جهت واجب‌تر است، نیاز است تا بعد از اتمام جنگ به دنبال راهکارهایی برای بهبود وضعیت آلودگی‌هایی که در خاک، آب و هوا وارد می‌شود، باشیم.

در زمان جنگ، فرصت‌های از دست‌رفته‌ای داریم که بسیار مهمند و شاید نتوان برای ارزش آنها عدد دقیقی تعیین کرد. منابع و توجهاتی که باید صرف بهبود محیط زیست می‌شود، در دوران جنگ به سمت اولویت‌های دیگر مانند دفاع از کشور هدایت می‌شود و این فرصت‌ها از دست می‌رود.

۳۰۰ رخداد پرخطر محیط زیستی در جنگ اخیر

آب گرفته تا حتی در دو هفته اول جنگ، ۵ میلیون تن انتشار دی‌اکسید کربن را داشتیم که به اعتقاد برخی دانشمندان می‌تواند شتاب دهنده تغییر اقلیم در جهان باشد، یعنی تا این حد آلودگی است. یا اثراتی که روی غذا گذاشته، به عنوان مثال در سطح جهانی ۱۲ تا ۱۸ درصد قیمت غذا افزایش پیدا کرده که اینها می‌تواند به‌طور غیرمستقیم روی مصرف منابع طبیعی فشار بیاورد و باعث شود که در

بلندمدت مشکلات دیگری را هم داشته باشیم.»
به گفته کیادلیری، خود جنگ‌ها باعث می‌شوند که انسان‌ها خشن‌تر شوند، در حالی که حفظ محیط زیست نیاز به انسان‌های مهربان‌تر دارد و این صلح و مدیریت است که می‌تواند زمین را برای ما سلامت نگه دارد.

می‌تواند در یک زمان کوتاه تمام این اثرات را از بین ببرد.»
معاون آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط زیست همچنین اظهار داشت: «خسارات جنگ فقط به میدان نبرد خلاصه نمی‌شود، بلکه فراتر از آن است. حتی به یک نسل هم شاید برسند و نسل‌های زیادی را فراگیرد. جنگ می‌تواند از جنبه‌های مختلف به محیط زیست خسارت وارد کند.

به منابع انسانی و زیرساخت‌ها خسارت وارد می‌کند، از ابعاد محیط زیستی هم می‌تواند بسیار خطرناک و صدمه‌زننده باشد.»

او معتقد است که توجه به مسائل محیط زیستی در جنگ به امنیت کشورها مرتبط است: «جنگ‌ها می‌توانند باعث شوند که توجه به مسائل محیط زیستی از اولویت مردم و تصمیم‌گیرها خارج شود، چرا که مردم در زمان جنگ گمان می‌کنند برداختن به محیط زیست شاید یک مسئله لوکس باشد، در حالی که این گونه نیست. به خاطر اینکه توجه به امنیت غذایی، توجه به محیط زیست، توجه به مسائلی که جنگ می‌تواند در پی داشته باشد، کاملاً به امنیت کشورها برمی‌گردد.»

کیادلیری ادامه داد: «این موضوع جدی از امنیت کشور نخواهد بود، بلکه بخشی از این موضوع خواهد بود. به همین خاطر توجه به مسائل محیط زیستی در هنگام جنگ بسیار حائز اهمیت است، چرا که مشکلاتی که در هنگام جنگ ایجاد می‌شود حاد است و تدریجی ایجاد نمی‌شود. چه بسا فعالیت‌های زیادی را در طولانی مدت انجام می‌دهیم و جنگ

محیا حسینی
جنگ‌ها جهان را به خاک و خون می‌کشند، اما بپای آن را فقط انسان‌های امروز نمی‌دهند، بلکه طبیعت و آینده نسل‌ها نیز آسیب می‌بینند. در پی جنگ تحمیلی سوم، بیش از ۳۰۰ رخداد محیط زیستی پرخطر ثبت شده که نشان از فاجعه‌ای زیست‌محیطی در لحظاتی کوتاه دارد. هادی کیادلیری، معاون آموزش و مشارکت‌های مردمی سازمان حفاظت محیط زیست گفت: «جنگ علاوه بر اینکه

نگران‌کننده‌ترین موضوع اما واکنش بسیار ضعیف جوامع بین‌المللی به بحران‌های زیست‌محیطی جنگ است. عمدتاً، جامعه جهانی بر فاجعه‌های انسانی جنگ متمرکز می‌شود و تأثیرات زیست‌محیطی آن را کمتر مورد بررسی و پیگیری قرار می‌دهد. این در حالی است که خسارت‌های زیست‌محیطی، گاه به قدری گسترده و غیرقابل جبران هستند که زندگی انسان‌ها و دیگر موجودات زنده در سال‌های آینده را تحت تأثیر قرار می‌دهد. و این بی‌توجهی متأسفانه در جنگ تحمیلی سوم به شدت محسوس بوده است.

درست است که جنگ‌ها و بحران‌های انسانی، همیشه در تاریخ بشر وجود داشتند، اما نباید طبیعت و محیط زیست در سایه بی‌توجهی‌های جنگی قربانی شوند. امروز بیش از هر زمان دیگری، به دیپلماسی محیط زیستی نیاز داریم. به اینکه نسبت به خسارات متحمل شده در زیست‌بوم از سوی جنگ‌ها حساسیت بیشتری به خرج دهیم.

بدون شک، حفاظت از محیط زیست تنها مربوط به امروز نمی‌شود، بلکه موضوعی است که به آینده آیندگان و نسل‌های بعدی ارتباط دارد. این موضوع به تمام موجودات زنده‌ای که در این سیاره زیست می‌کنند، مربوط می‌شود، چرا که تخریب طبیعت ناشی از جنگ‌های بی‌رحمانه، به‌طور زنجیروار تمام کره زمین را تهدید می‌کند. حال در چنین شرایطی باید پرسید که چرا جامعه جهانی و نهاد‌های بین‌المللی در برابر این فجایع ساکت مانده‌اند؟!
محیط زیست مرز جغرافیایی نمی‌شناسد. یک تعبیری است به نام اثر بال پروانه‌ای، یعنی هر اتفاقی و تخریبی در هر کجای دنیا بیفتد، اثر آن در شدت‌های کم یا زیاد بر محیط زیست جهان گذاشته می‌شود. بنابراین، تأثیری که انفجار انبارهای نفت بر جای گذاشت، اگرچه تأثیر آلاینده‌های هوا شاید در مقیاس کوچک‌تر استان‌های تهران و البرز و تحت شعاع قرار داد که به سرعت سعی کردیم با همکاری وزارت بهداشت اطلاعیه‌های لازم صادر شود، اما بحث آثاری که بر انتشار گازهای گلخانه‌ای دارد همه مشخص شده و آمار و ارقام در حال تدقیق است.